ARTISTS AT RISK
a Perpetuum Mobilization

Artists at Risk (AR)
Nordenskiöldinkatu 5 C 69
00250 Helsinki
Visiting address:: Lapinlahti,
Venetsia building, 2nd floor.
Tel.: +358 440 965 103/
+358 407254050
www.ArtistsatRisk.org

23.10.2023

Lausunto:
HE 41/2023 vp Hallituksen esitys eduskunnalle valtion talousarvioksi vuodelle 2024
Teema: Ihmisoikeuspolitiikan voimavarat, ihmisoikeuspuolustajat
Artists at Risk (AR) -sihteeristön rahoituksen turvaaminen

Hyvä ulkoasiainvaliokunnan jäsen,

Ulkoministeriön rauhanvälityskeskuksen 162 000 - 180 000 euron rahoitus / vuosi on Artists at Risk (AR) -sihteeristön työn perusta ihmisoikeuspuolustajien, jotka ovat taiteen ammattilaisia, sijoituksissa erityisesti Venäjän hyökättyä Ukrainaan, kuten myös sijoituksissa lähialueille esimerkiksi Iranin mielenosoitusten ja Sudanin sisällissodan seurauksena. **250 000 - 270 000** euron rahoituksen turvaaminen valtion talousarvioon vuodeksi 2024 mahdollistaa toiminnan jatkuvuuden vuoden -23 tasolla.

Artists at Riskin (AR) toiminnan tarve on noussut merkittävästi Venäjän hyökättyä Ukrainaan; noin 2 500 taiteen- ja kulttuurin ammattilaista ainostaan Ukrainasta on hakenut AR-residenssiä. Heistä yli 500 on sijoitettu 3-6 kuukauden AR-taiteilijaresidensseihin Eurooppaan ja turvallisemmille alueille Ukrainaan sodan syttymisen jälkeen. Yli 85 AR-residenssiä on järjestetty eri puolella Suomea (3-6 kk) 2022-23. Rahoitus AR-residensseihin Suomessa loppui lokakuussa -23. Toimintaa ei voida jatkaa Helsinkiä lukuunottamatta, jossa rahoittajana on kaupunki. Rahoituksen tarve on suurempi 2024, koska ukrainalaisten sijoituksia on rahoittanut mm. Saksan ulkoministeriö Goethe instituutin kautta sekä UNESCO. Nämä avustukset päättyvät vuoden -23 lopussa.

Lisäksi Ruotsin ulkoministeriön alaisen Sidan tuki Artistic Freedom -pilottiohjelman kautta kolmeksi vuodeksi AR-residensseihin lähialueilla globaalissa etelässä päättyy kesäkuussa 2024. Sen jatkosta päätetään syksyllä -24. Rahoitus on ollut 120 000 euroa vuosittain.

UMn rahoituksen ansiosta AR-residenssiläisten määrä on noussut 25 sijoituksesta / vuosi noin 630:een vuosina 2022-23. Tämä on ollut mahdollista, koska UMn avustuksen turvin kansainvälisen rahoituksen määrä ARlle on noussut vuodesta -21 vuoteen -23 noin 600 000 eurolla / vuosi. ARn vuosibudjetti 2022-23 on noin miljoona euroa / vuosi, joka ei sisällä välillistä rahoitusta. Kansainvälinen rahoitus edellyttää kansallista rahoitusosuutta. Avustukset liittyvät valtaosin Venäjän hyökkäykseen Ukrainaan, ja ne päättyvät -23 lopussa. Uusista rahoitusinstrumenteista neuvotellaan.

Artists at Risk (AR) on tehnyt Suomessa ja kansainvälisesti tunnustettua, uraauurtavaa työtä ihmisoikeuksien ja taiteen risteyskohdassa vuodesta 2013. Sen ydintoimintaa on AR-turvaresidenssien järjestäminen (3-18 kk) vainotuille taiteen ammattilaisille, jotka ovat ihmisoikeuspuolustajia, joiden ilmaisunvapautta sekä henkeä uhataan, tai jotka pakenevat sotaa, kuten Ukrainasta. Artists at Risk (AR) on ainoa suomalainen organisaatio, joka tekee ihmisoikeuspuolustajien väliaikaisia sijoituksia (3-18 kk). AR-residenssiläiset eivät ole turvapaikanhakijoita. Suurin osa heistä palaa takaisin, tai työllistyvät korkean profiilin taiteeen ammattilaisina AR-sihteeristön ja vertaisverkostojen tukitoimien ansiosta. AR-alumneja työskentelee niin Yalen yliopistossa kuin Teatterikorkeakoulussa Suomessa. Tämä vuoksi ARn toimintamalli on kansainvälinen referenssi. AR-residensseissä on ollut niin Valko-Venäjän koordinointineuvoston kuin Myanmarin oppositio hallituksen edustajia, jotka tarvitsivat väliaikaista suojelua.

Ukrainalaisten naistaiteilijoiden ja heidän lastensa sijoittamistarve on yhtä akuutti kuin sodan alussa. Talvikausi on erityisen vaikea, koska lämmitys ja sähköt eivät usein toimi Venäjän raketti-iskujen jälkeen. AR-residenssit kohdistetaan suurimmassa vaarassa ja tarpeessa oleville ukrainalaisille taiteilijoille, jotka ovat menettäneet kotinsa tai tulevat miehitetyiltä alueilta, ja/tai joiden perheenjäseniä on kuollut sodassa. Arvion hakijoiden tilanteesta tekevät ARn Ukraina-tiimin jäsenet, jotka ovat ukrainalaisia asiantuntijoita.

Noin 90 ukrainalaista taiteen ja kulttuurin ammattilaista on sijoitettu perheineen turvallisimmille alueille Ukrainassa AR-residensseihin yhteistyössä mm. UNESCO kanssa 2022-23. UNESCO rahoitus hankkeelle loppuu -23. Rahoitus on historiallinen, koska UNESCO on tukenut aikaisemmin vain kulttuuriperinnön suojelua. AR työskentelee yhteistyössä mm. Ukrainan kulttuuri- ja opetusministeri Yulia Fedivin kanssa. Tavoitteena on luoda pysyvä taiteilijaresidenssi-infrastruktuuri sekä yhteistyöhankkeita mm. suomalaisten, ja muiden AR-yhteistyökumppaneiden kanssa, jotka jatkuvat myös sodan jälkeen.

Suomen ulkoministeriön ja Sidan avustuksilla AR -sihteeristö on kehittänyt ja järjestää AR-residenssejä uhatuille ihmisoikeuspuolustajille, jotka ovat taiteen ammattilaisia, heidän lähialueillaan kuten Belgradissa, Jerevanissa, Tbilisissä, Tunisissa, Goalla, Lusakassa (Zambia), Kalkutassa, Kapkaupungissa, Banjulissa (Gambia) ja Bahialla (Brasilia). Sijoitukset lähialueille voidaan toteuttaa nopeasti, koska Schengen viisumia ei tarvita. Usein sijoitukset ovat helpompia kielen ja kulttuurin kannalta, sekä kustannukset ovat alhaisemmat. Myös paluu kotimaahan on helpompaa lähialueilta. Sijoituksia on tehty noin 90 vuosina -22-23 Schengen alueen ulkopuolella. AR on tukenut myös afganistanilaisia taiteilijoita AR-hätärahaston kautta lähialueeilla (Pakistan, Iran). Taiteilijat ja ihmisoikeuspuolustajat ovat eturintamassa puolustamassa demokraattisia arvoja omissa yhteiskunnissaan.

Vuonna -21 AR järjesti turvaresidenssejä 26 kaupungissa ja 20 maassa Schengen-alueella ja sen ulkopuolella. Venäjän hyökkäyksen jälkeen yli 450 toimijaa on liittynyt AR-verkostoon. ARn työmallina ovat kansallisesti koordinoidut verkostot yhteistyössä AR-sihteeristön alueellisten tiimien kanssa (esim. Suomi, Ruotsi, Saksa, Espanja, Ukraina). Kansalliset verkostot maksavat residenssiläisten kulut suoraan. AR-sihteeristö järjestää hakuprosessin, riskianalyysin ja taiteilijoiden valinnat, sijoituksen, tukitoimet residenssin aikana, sekä paluun.

Kansallista rahoitusta tarvitaan AR-residenssiverkoston toimintaan Suomessa, jossa on yli 20 sitoutunutta toimijaa esim. Helsingissä, Porvoossa, Tampereella, Jyväskylässä, Tohmajärvellä,

Hailuodossa, Firskarssissa, Vaasassa, Heinävedellä, Kuopiossa, Örössä. Suomessa on ollut myös kaksi journalistia residensseissä (12 kk) yhteistyössä Suomen PENin, JOKES- ja Helsingin Sanomain säätiöiden kanssa. AR-residenssiläisten teoksia on ollut esillä laajasti mm. Kansallisteatterissa, Svenska-, Espoon kaupungin-, YLEn radioteatterissa, YLE Areenassa, Teatteri Avoimissa ovissa, HAMissa, Porvoon taidehallissa, Oodi kirjastossa, Vuosaaren tilajakamossa -23.

Artists at Risk (AR) toimii asiantuntijaroolissa koskien ihmisoikeuspuolustajia EU-tasolla (esim. EU-puheenjohtajuuskonferensseissa), UNESCOn konferensseissa (esim. 2005 Convention on Diversity), osallistuu YKn ihmisoikeusraportoijien maakohtaisiin kuulemisiin sekä työskentelee läheisesti vertaisjärjestöjen kuten kansainvälisen PENin, PEN Amerikan, Defend Defendersin kanssa, ja on esim. EUTRP:n (The European Union Temporary Relocation Platform) jäsen. AR on mukana esim. Saksan ulkoasiain- ja sisäasianministeriöiden Bundesaufnahme-ohjelmassa afganistanilaisille ihmisoikeuspuolustajille.

AR-sihteeristön henkilökunnasta osa on alueellisia asiantuntijoita kriisialueilta (Ukraina, Uganda, Afghanistan, Lähi-Itä, Iran). ARn alueelliset tiimit työskentelevät hakijoiden taustojen tarkastuksessa ARn alueellisten vaihtuvien ihmisoikeusasiantuntijoiden kanssa. He työskentelevät yhteistyössä ARn eurooppalaisten ja suomalaisten työntekijöiden kanssa, jotka tuntevat omien alueidensa taidekonstekstit parhaan mahdollisen ammatillisen kontekstin löytämiseksi. AR-sihteeristö sijaitsee Helsingissä Lapinlahdessa sekä onlinena.

ARn työssä yhdistyvät konkreettisesti globaalin ihmisoikeuspolitiikan sekä sanan- ja ilmaisunvapauden kysymykset. ARiä on haastateltu kymmeniin kotimaisiin ja ulkomaisiin lehtiin Venäjän hyökättyä Ukrainaan, kuten US Today, El Pais, Deutsche Welle, Dagens Nyheter, Helsingin Sanomat, YLE, HBL, Publico jne. Suomalaisen AR-sihteeristön työ luo myönteistä Suomi-kuvaa ihmisoikeuksiaa kunnioittavana ja puolustavana valtiona.

Co-Founders and Directors
Directors@artistsatrisk.org
Puh. 0440 965 103 / 040 725 4050
Artists at Risk (AR): www.artistsatrisk.org